

1.2. КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА НАЙБІЛЬШ ПОШИРЕНИХ ШКІДНИКІВ

1.2.1. БАГАТОЇДНІ ШКІДНИКИ

ДОВГОНОСИК СІРИЙ ПІВДЕННИЙ (КУКУРУДЗЯНИЙ) *Tanymecus dilaticollis* Gyll.

Поширений на півдні Степової зони України та у Криму.

Види, які пошкоджуються – поліфаг, живиться більш ніж на 70 видах рослин. Навесні в першу чергу жуки пошкоджують пшеницю озиму, жито, буряк, люцерну, еспарцет, сходи ярих. Охоче харчуються на бур'янах. Сильно шкодять кукурудзі та соняшнику.

Шкодочинна стадія – імаго, личинка.

Тип пошкодження – імаго об'їдають краї листя і знищують конус наростання сходів. Пошкодження особливо небезпечні в ранній період розвитку рослин. Личинки пошкоджують коріння, що провокує всихання рослин або погіршення їх врожайності.

Рис. 1. Імаго довгоносики сірого південного (кукурудзяного)

Рис. 2. Зовнішній вигляд пошкодження рослин довгоносиком південним сірим (кукурудзяним)

Кількість поколінь – 1.

Зимуюча стадія – імаго у ґрунті, на глибині 20-60 см.

**ДОВГОНОСИК ЧОРНИЙ
БУРЯКОВИЙ**

Psaltidium maxillosum Dejean.

Поширений у Степу і південних районах Лісостепу України.

Види, які пошкоджуються – поліфаг, живиться на 130 видах рослин, що належать до 33 родин. Пошкоджує буряк, однорічні й багаторічні бобові, соняшник, капусту, коноплі, суниці та інші культури.

Шкодочинна стадія – імаго, личинка.

Тип пошкодження – на сходах імаго об'їдають сім'ядолі й молоде листя. Личинки перегризують дрібні корінчики і завдають ран коренеплодам.

Кількість поколінь – 1 за два роки.

Рис. 3. Імаго довгоносика чорного бурякового

Рис. 4. Зовнішній вигляд пошкодження рослин довгоносиком чорним буряковим

Зимуюча стадія – жуки нового покоління, а також жуки, що залишаються на другу зимівлю, й личинки, що не завершили розвиток до осені, у ґрунті на глибині 20-40 см.

**КАПУСТЯНКА ЗВИЧАЙНА
(МЕДВЕДКА, ВОВЧОК)**
Gryllotalpa gryllotalpa L.

Поширена в усіх зонах України на добре зволжених, у тому числі зрошуваних землях.

Види, які пошкоджуються – поліфаг, пошкоджує: злаки – рис, жито, пшеницю, ячмінь, кукурудзу, овес та ін.; бобові – горох, вику, сочевицю, квасоллю; багаторічні трави; буряки, картоплю, моркву, капусту, кавуни, дині, огірки, гарбузи, цибулю, редиску, баклажани, томати, перець, чуху, льон, соняшник, тютюн, суніці; у розсадниках і молодих садах – яблуню, грушу, сливу, вишню, черешню, абрикос, персик; дуб, бук, тополю, вербу, сосну, ялину та багато ін. рослин. Живиться також багатьма ґрунтовими безхребетними, в тому числі шкідливими комахами, дощовими черв'яками.

Шкодочинна стадія – імаго, личинка.

Тип пошкодження – вигризання бульб, цибулин, об'їдання коріння, пошкодження кореневої шийки.

Кількість поколінь – 1 або 1 за два роки.

Зимуюча стадія – личинки, імаго в ґрунті на глибині до 1 м.

Рис. 5. Стадії розвитку капустянки звичайної (медведки, вовчка):

а – імаго, б – яйцекладка, в – личинка,
г – щойно відроджені личинки

1.3. ЕКОНОМІЧНІ ПОРОГИ ШКОДОЧИННОСТІ ОСНОВНИХ ШКІДНИКІВ ПІВДЕННОГО СТЕПУ УКРАЇНИ

Шкідник	Культура	Строк обліку	Економічний поріг шкодочинності
Багатоїдні шкідники			
Ховрахи	Багаторічні трави	Відновлення вегетації	5–10 нір/га
	Зернові	Сходи – кущення	5 нір/га
	Просапні	Сходи	3 нори/га
Мишовидні гризуни (полівки)	Пшениця озима	Осінньо–зимовий період	1 колонія/га
	Багаторічні трави	Осінній період	3–5 колоній/га
		Весна, відновлення вегетації	понад 5 колоній/га
Дротяники та несправжні дротяники	Пшениця озима	Перед сівбою	5–8 особин/м ²
	Ячмінь озимий		5–8 особин/м ²
	Соя		4–8 особин/м ²
	Кукурудза		3–5 особин/м ²
	Соняшник		3–5 особин/м ²
	Буряки		3–5 особин/м ²
	Конюшина		5 особин/м ²
	Картопля	Перед садінням	1–2 особини/м ²
Довгоносики південний сірий та буряковий чорний, піщаний мідляк (жуки)	Кукурудза	Сходи	2 особини/м ²
	Соняшник	Сходи	3 особини/м ²
	Буряки	Сходи	3 особини/м ²
Совки озимі і підгризаючі (гусениці)	Пшениця озима	Сходи – кущення	2–3 особини/м ²
	Ячмінь озимий	Сходи – кущення	2–3 особини/м ²
	Соя	Сходи – наливання бобів	1–3 особини/м ²
	Буряки цукрові	Сходи – змикання листків у рядках	3–5 особин/м ²
	Кукурудза	Сходи – 3–4 листка	3–6 особин/м ²
	Соняшник	Сходи – 3–4 справжніх листка	3–6 особин/м ²
	Капуста	Садіння розсади	0,5–1 особина/м ²
	Картопля	Розетка листків	10 особин/м ²
	Багаторічні бобові трави	Сходи	5–8 особин/м ²
		Весняне відростання	3–8 особин/м ²

Шкідник	Культура	Строк обліку	Економічний поріг шкодочинності
Метелик лучний	Буряки цукрові	Сходи – змикання рядків	5 особин/м²
		Друга половина вегетації	6–10 особин/м²
	Кукурудза	Сходи – 5–6 листків	10 особин/м²
		Викидання волоті	20 особин/м²
	Овочеві культури	1 покоління шкідника	10 особин/м²
	Конюшина	Відростання	10 особин/м²
	Соняшник	Сходи – 4–6 листків	10 особин/м²
Формування кошика – цвітіння		20 особин/м²	
Шкідники зернових культур			
Попелиці злакові	Пшениця озима, ячмінь озимий	Сходи – 3–й листок	100–400 особин/м²
		Формування зерна	10–20 особин/стебло
		Наливання зерна	15–30 особин/стебло
	Пшениця яра, ячмінь ярий	Цвітіння – формування зерна	15–25 особин/стебло
	Овес	Викидання волоті – формування зернівки	понад 10–15 особин/стебло
Цикадки злакові	Пшениця озима	Сходи – кушення	50–150 особин/м²
Мухи шведські, гесенська муха, опоміза пшенична, пшенична муха, озима муха	Пшениця яра, ячмінь ярий, овес	Сходи – 3–й листок	30–50 особин на 100 помахів сачком
		Сходи – кушення	6–10% заселених стебел
	Кукурудза	2–3 листки	1–2 особини/рослину при 15–18% заселеності рослин
Жужелиця хлібна	Пшениця озима, ячмінь озимий	Сходи – кушення	3 личинки/м²
		Весняне відростання	3 личинки/м²
		Формування – наливання зерна	8 жуків/м²
Блішки хлібна смугаста та звичайна стеблова	Пшениця озима, ячмінь озимий	Сходи – кушення	понад 100 особин/м²
	Пшениця яра, ячмінь ярий	Сходи – 3–й листок	30–50 особин/м²
Листокрутка злакова	Пшениця озима, ячмінь озимий	Кушення – трубкування	50 гусениць/м² – у роки з теплою сухою весною
			100–150 гусениць/м² – в умовах помірного теплового режиму і достатнього зволоження
	Пшениця яра, ячмінь ярий	Кушення – трубкування	50–100 гусениць/м²

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ШКІДНИКИ, ПОНЯТТЯ ТА КОРОТКА ХАРАКТЕРИСТИКА	6
1.1. Шкідники та їх вплив на ріст і розвиток рослин.	6
1.2. Коротка характеристика найбільш поширених шкідників.	12
1.2.1. Багатоїдні шкідники.	12
1.2.2. Шкідники зернових культур.	35
1.2.3. Шкідники бобових культур.	58
1.2.4. Шкідники соняшника.	76
1.2.5. Шкідники овочевих культур.	84
1.2.6. Шкідники плодових культур.	125
1.2.7. Шкідники винограду.	216
1.3. Економічні пороги шкодочинності основних шкідників Південного Степу України.	240
2. АГРОФАРМАКОЛОГІЧНІ ЗАСОБИ РЕГУЛЮВАННЯ ЧИСЕЛЬНОСТІ ПОПУЛЯЦІЙ ШКІДНИКІВ	252
2.1. Інсектициди, характер дії та способи надходження до організму.	252
2.2. Діючі речовини інсектицидів, акарицидів та родентицидів представлених на ринку засобів захисту рослин України.	256
2.3. Коротка характеристика поширених препаративних форм пестицидних препаратів.	263
2.4. Скорочення та умовні позначення препаративних форм пестицидів.	270
2.5. Інсектициди та акарициди, дозволені до використання в Україні.	274

2.6. Препарати з інсектицидною дією для протруювання насіння	323
2.7. Родентициди	334
2.8. Препарати для боротьби зі шкідниками запасів	336
2.9. Біопрепарати для регулювання чисельності шкідників	343
2.10. Сумісність пестицидів	348
ПРАКТИЧНІ ВПРАВИ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	352
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК УКРАЇНСЬКИХ НАЗВ ШКІДНИКІВ	377
АЛФАВІТНИЙ ПОКАЖЧИК ЛАТИНСЬКИХ НАЗВ ШКІДНИКІВ	381
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	385
ДОДАТОК А	386